

Příklady proměn
a nových
perspektiv složek
výchovy
2. seminář

TMV LF PS 2024

Cíl:

Vysvětlit cíle a obsah oblastí výchovy a aplikovat na aktuální problémy společnosti a školy.

Aplikovat znalosti v seminárním úkolu.

Když se řekne škola...

- Vyjádřete názor na její smysl.

- https://www.google.com/search?sca_esv=0733c8dd6c7d19ba&sxsrf=ACQVn08mAGSxS2Ck3DNVMq6W8O00hCsOw:1708795904969&q=%C5%A1kola&tbm=isch&source=lnms&sa=X&ved=2ahUKEwi6zaLnwMSEAxVL9AIHHQICBSgQ0pQJegQIFhAB&biw=1280&bih=551&dpr=1.5

Otázky

- *Pokuste se vymezit a stručně zdůvodnit minimálně 8 vlastností, které považujete za nezbytné pro zapojení jedince do současné společnosti. Své úvahy srovnejte s názory kolegů.*
- *V čem spatřujete příčinu obtížnějšího dosahování funkční provázanosti a vzájemně se podporujícího vzdělávacího a osobnostně-sociálního rozvoje?*

Výchovná funkce školy

Systematický rozvoj osobnosti žáka

- po stránce fyzické a psychické,
- v oblastech kultury (mravní, estetické, pracovní, tělesné a zdravotní aj.),
- na sociální role.

Utváření kvalitní hodnotové orientace a charakterových rysů **autonomní, samostatně myslící a odpovědné osobnosti.**

Korigovat disharmonické rysy vývoje - deficiency disfunkčních rodin a nežádoucích vlivů společnosti, projevujících se ve vztazích rodiny a školy i vrstevnické skupiny.

Školský systém **nepředstavuje** pouze „**výtah k dobrému zaměstnání a kariérnímu růstu**“ (Skalková, 2009, s. 77).

Má poskytovat určitou **úroveň kulturnosti** (ve vztahu k lidem, přírodě, hodnotám intelektuálním, estetickým a mravním, v **sebehodnocení, sebekázi, v odmítání různých forem hrubosti a násilnictví, primitivismu chování.**

Výchova má být „antropologicky vyvážená“, nikoliv pouze „utilitárně racionální“, spojovaná s úzkou ekonomickou vizí (Helus, 2004)

Výchova pro:

- **životní úspěch v povolání,**
  - **volný čas** (umění odpočívat, zvládat stres a starosti, uspokojovat své zájmy, kompenzovat negativní dopady zátěží x „doména nudy a prázdnoty“),
  - **Kulturu lidské vzájemnosti** (od svazků jí-ty, kamarádství, sousedství, vztahy spolupráce až po angažované občanství).
-

Vědět“ by mělo znamenat „myslet a jednat“

Výchova nemá být „pouze poznáváním věcí tak, že jsou vydělovány ze svých přirozených souvislostí, z celku jsoucna..., abychom s nimi mohli k různým účelům manipulovat, abychom s nimi mohli dělat cokoliv“.

Jako „výchova láskyplná“ má vychovávaného vést, aby „svým poznáváním a jednáním nejen poznával a ovládal, ... ale také chránil - v tom, co je pro ně podstatné, čím patří do řádu sounáležitosti“ (Palouš 1991).

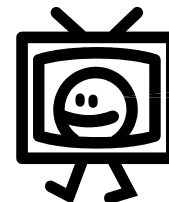
-
- **Kultura filosofické reflexe, rozjímání, uměleckou vnímavost, ekologické cítění** apod. vytyčováním otázek po hlubším smyslu z hlediska vývoje společnosti i člověka, po vyšších cílech (**oddanost pravdě, pokora před krásou**).
  - Schopnost vnášet kategorie **etiky, dobra, zla** apod.
  - Big Five: *intelligence, svědomitost, otevřenost, citová stabilita a přátelskost*.
-

Vědět“ by mělo znamenat „myslet a jednat“

Výchova nemá být „pouze poznáváním věcí tak, že jsou vydělovány ze svých přirozených souvislostí, z celku jsoucna..., abychom s nimi mohli k různým účelům manipulovat, abychom s nimi mohli dělat cokoliv“.
Jako „výchova láskyplná“ má vychovávaného vést, aby „svým poznáváním a jednáním nejen poznával a ovládal, ...ale také chránil - v tom, co je pro ně podstatné, čím patří do řádu sounáležitosti“ (Palouš 1991).

- Žák x učivo;
- žák x učitel,
- náročnost x láska,
- spontaneita x řízení,
- svoboda x kázeň,
- hra x učení,
- práce x radost,
- subjekt x objekt.

Pozor na umělá dilemata

- autorita učitele x svoboda žáka,
- spontánní zájem žáka x vnitřní úsilí,
- výchova založená na seberozvoji žáka x na vnějším působení.
- DĚLEJ SI, CO CHCEŠ X DĚLEJ, CO CHCI JÁ!!

Smyslem hodnotové výchovy

- *vytvářet v dětech potřebu **obracet se k tomu, co je „hodnotné“** a hledat to,*
- *naučit děti něco „ctít“.*

*„Abych nebyl člověk bez schopnosti něčeho si vážit, něco ctít. Abych nebyl“, řečeno s Václavem Bělohradským, **“bez skrupulí”**.*

***Hodnotová výchova** proto má **pěstovat skrupule**, pevné vědomí nějakého **„to se nedělá“**. Proto je schopnost **ctít hodnoty** pevně svázána, **či podmíněna úctou a sebeúctou**.*

*Smysl hodnotové výchovy **není v předávání hotových systémů hodnot** – evropských, celospolečenských, všelidských, kulturních, uměleckých,*

- *ale vypěstovat v nich potřebu a schopnost se po hodnotách **pídit, poznávat je, rozumět jim, odlišovat je, kladné hodnoty ctít, upínat se k nim, pociťovat úctu.***
-

- *všechno, co je pro lidi subjektivně nebo objektivně důležité, všechno, co je motivuje, o co usilují, podle čeho se skutečně orientují,....*
- *subjektivní ocenění nebo míra důležitosti, kterou jedinec přisuzuje určité věci, jevům, symbolům, jiným lidem aj.,*
- *osobnostní vlastnosti – postoje, stanoviska, přesvědčení, smýšlení o těch věcech, které lidé hodnotí pro sebe pozitivně (sociálně psychologické pojetí);*
- *pravdivý, mravně dobrý, krásný, užitečný,...(filozofické hledisko)*

-
- *„Základní přesvědčení daného jedince o tom, co je a co není v životě skutečně důležité.“ (Mikšík)*
  - *osvojovány v procesech socializace a enkulturace.*
  - *mají trvalou, „absolutní“ platnost, (např. morální hodnoty)*
  - *jiné jsou proměnlivé a mají krátkodobé trvání.*
-

Přiřazování hodnot k očekávaným vlastnostem a průřezovým tématům

Slušný, zdvořilý, poctivý,
skromný, zodpovědný,

- mravně uvědomělý, tolerantní,
- vyrovnaná osobnost,
- smysl pro krásu,
- pracovitý,
- s šetrným vztahem k prostředí,
zdravý...

Mravní výchova

výchova demokratického občana

multikulturní výchova

výchova v evropských a globálních
souvislostech

estetická výchova

pracovní výchova

mediální výchova,

osobnostní a sociální výchova,

environmentální výchova,

tělesná a zdravotní výchova.xxxx

V oblasti oblast vědní (vědecké a jazykové)

- utváření syntetického pohledu na svět,
- rozvoj systémového a kritického myšlení,
- schopnosti stále se odpovědně učit,

<https://info.zcu.cz/clanek.jsp?id=5305>

- být aktivní v přístupu ke světu a dokázat odhalovat souvislosti,
- komunikace v různých jazycích,
- dovedností vést dialog, věcně diskutovat, argumentovat, hájit své názory a postoje, naslouchat,

- učit se společně hledat řešení problémů nenásilně, ale asertivně, překonávat překážky na základě důvěry, spolupráce a tolerance.,
- flexibilitnost a dynamičnost,
- osvojování funkční gramotnosti.

Ve sféře pracovní (technické a ekonomické)

- rozvoj pracovní kultury
- otázka hodnoty lidské práce
- vnímat problémy a úkoly světa práce v složitých podmínkách pracovního trhu (utilitární aspekty + antropologický význam lidské práce)
- vhled do ekonomických, ekologických i estetických otázek světa techniky
- rozvoj tvořivosti
- otázka vztahu učení a práce (koncept celoživotního učení).

V okruhu výchovy mravní

---

utváření vztahů mezi lidmi a mezi lidmi a prostředím,

---

respekt k lidským právům, k základní sociální spravedlnosti, ke kulturní odlišnosti států i občanů v jednotlivých zemích,

---

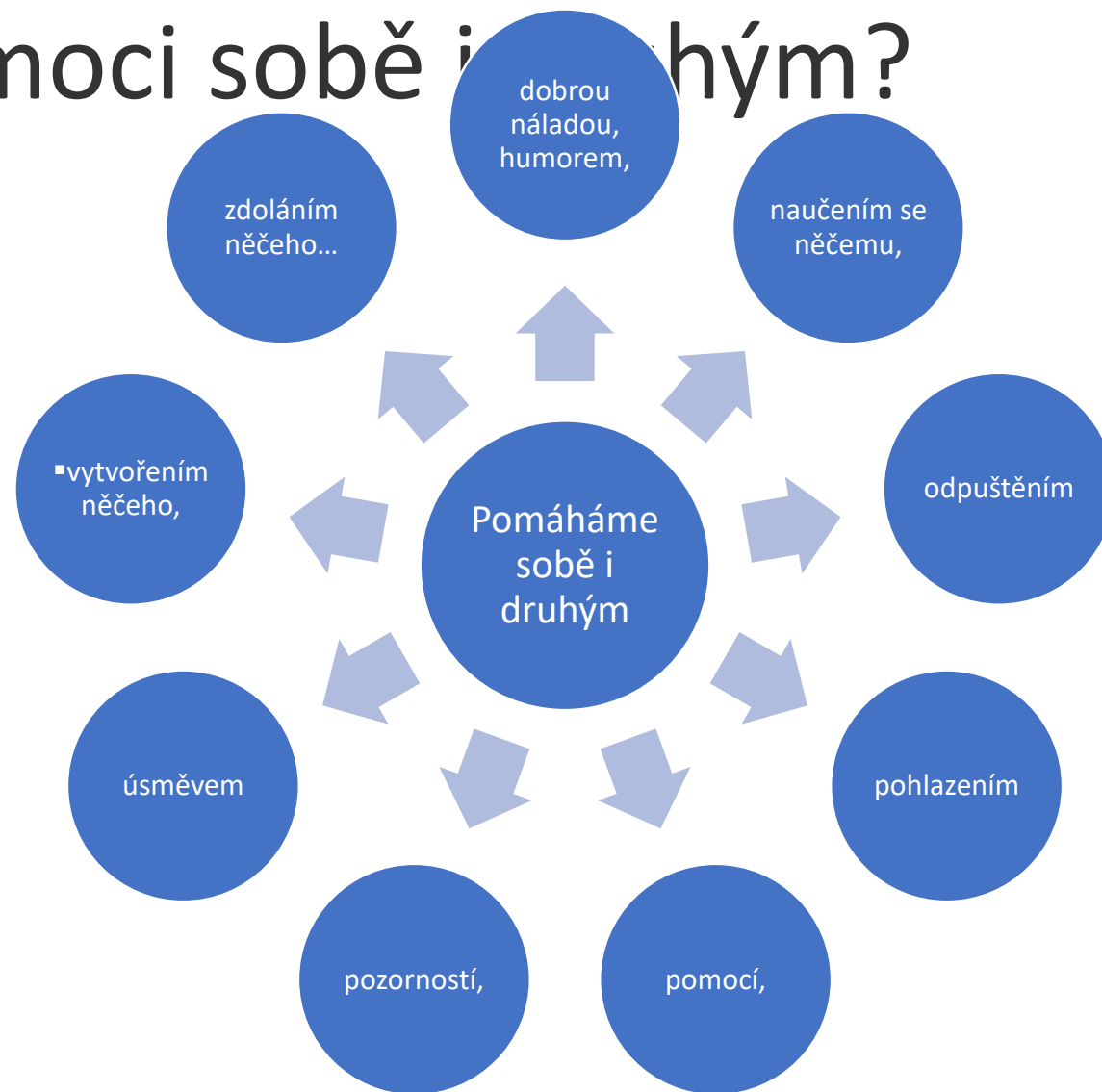
vlastní stanoviska ke globálním problémům lidstva (ochraně životního prostředí, důsledkům rasové, etnické, náboženské nesnášenlivosti, otázkám bídy a hladu, rozporným důsledkům vědy a techniky apod.) z demokratických a humanistických pozic.

<https://www.antikvariati-ol.cz/mravni-vychova-ve-skole/produkt/50401/48/>

- význam **hodnot**, angažovanost **pro udržení přírody a životního prostředí**, role **mezilidských vztahů a solidarity** X **zbožnění konzumu, bezohledný egoismus, nepoctivost a podvody, touha po svobodném životě bez závazků, nezájem o věci veřejné,**
- podpora dovedností demokratického chování, zájmu o věci veřejné, realizace principu aktivní občanské participace, občanské spoluúčasti a rozvíjení pocitu spoluodpovědnosti za řešení problémů.

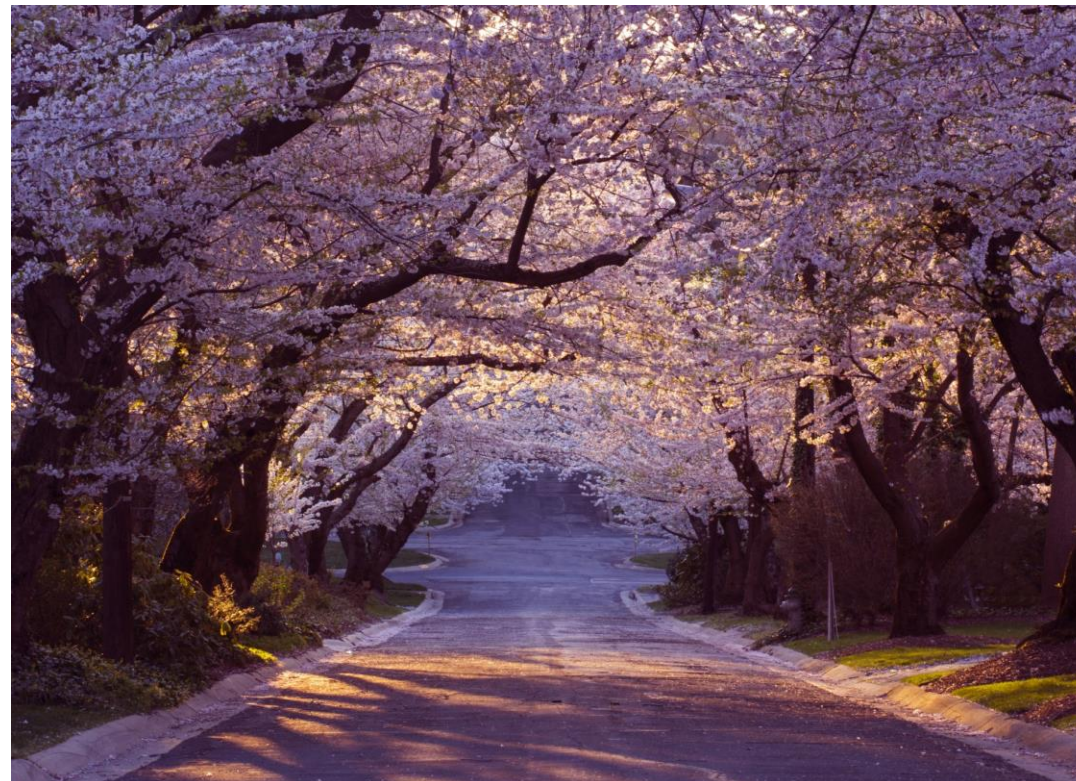
Jak lze pomoci sobě i druhým?

V oblasti výchovy estetické

- rozvoj v oblasti estetická a umění na základě **srovnání a lepšího pochopení jiných kultur**,
- posilování role umění x vlivy **povrchní pseudokultury**, šířené médii v globalizujícím se světě;
- **jednostranný ekonomismus**, jednostranně konzumní životní styl ap. x vztah umění a osvojování poznatků vědy a techniky;

- vzájemné vztahy **vědeckého a estetického osvojování skutečnosti**, racionálního a emocionálního prožívání v pojetí učiva.

Umění jako specifický způsob poznání a komunikace.

- vnímavost, emocionální vztah a citlivý přístup ke světu;
- pozitivní city v chování, jednání a prožívání životních situací, cit pro soulad, harmonii, vyváženost; smysl pro krásu, vkus, účelnost;
- kultivovat své potřeby a projevy;

- nazírat a hodnotit vztahy a jevy v přírodě a společnosti z estetického hlediska;
- chápat bohatství a složitost citového života;
- vést k ohleduplnému, vnímavému a citlivému vztahu k lidem, k přírodě a ke kulturním a etickým hodnotám;
- otevřeně a kultivovaně projevovat své city v chování a jednání a vyjadřovat svůj prožitek;

- vlastní estetické činnosti v projevu výtvarném (kreslit, malovat, modelovat), hudebním (zpívat a hrát na nástroj), slovesném (výrazně číst, recitovat, dramatizovat, vyprávět).

Ve sféře tělesné (zdravotní a pohybové)

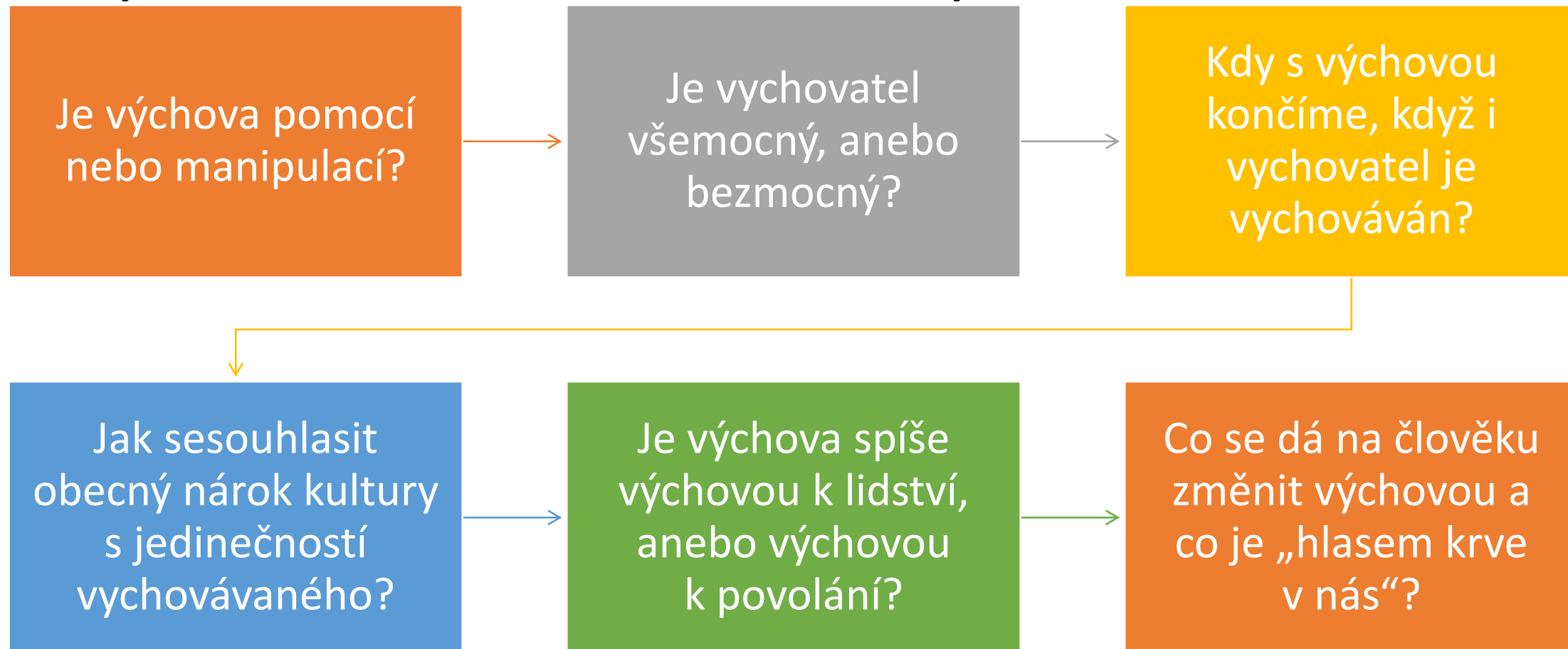
- posílení **osobní odpovědnosti** za své zdraví;
- akcent na výchovu ke zdravému životnímu stylu, zejména oblast **prevence** proti drogovým, herním a jiným závislostem apod.

Čím Vás ukázka oslovila?

- <https://www.zkola.cz/eticka-vychova-zlepsuje-socialni-klima-skol/>

Výchovné antinomie podle E. Finka

Strouhal, M. (2013). Teorie výchovy: k vybraným problémům a perspektivám jedné pedagogické disciplíny. Praha: Grada.

Střelec, S. (Ed.). (2004). Studie z teorie a metodiky výchovy I. Brno: MU. (s. 136–146)

Střelec, S. (Ed.). (2006). Studie z teorie a metodiky výchovy II. Brno: MU. (s. 109–123)

Svobodová, J. (2007). Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí. Brno: MSD.

<https://www.strucne-zdrave.cz/pomoc-sobe-i-druhym/>

Pod “**rozkvetením**” si můžete představit cokoliv, **čím krásným obohatíte sebe, druhé, společný prostor:**

Rozkvetíme – potom přijdou úžasné plody!

Jak se psychicky více otužit?

Dobrá nálada a pohoda se odrazí na vašem těle,

Dobrým základem psychické otužilosti je **cítit se fyzicky nejlíp.**

Hýbejte se, chodte na procházky, cvičte.

Jezte převážně to, co dělá dobře vašemu tělu, a ne mlsnému jazýčku.

Vědomé dýchání, journaling,

Podporující a láskyplné vztahy s druhými.

Journaling neboli psaní deníku je písemné zaznamenávání vašich myšlenek a pocitů.

Psát můžete COKOLIV, JAKKOLIV, KDYKOLIV a KDEKOLIV.

Děkuji a přeji krásné jaro.

Interkulturní/multikulturní výchova

- seznamování s **tradicemi a rozmanitostí** ostatních světových kultur,
- uvědomování si **hodnoty a přínosu vlastní kultury** do celkového kulturního dědictví,
- podporovat **originalitu a svébytnost**, vědomí národní identity na základě **znalostí vlastních tradic**,

- posilování společenské **solidarity**,
- rozvíjení smyslu pro odlišnosti jiných kultur, pěstování tolerance.
- Uplatňování **multikulturních aspektů ve výchově** znamená naplňovat požadavek **učit se „žít společně,, a „žít s ostatními,,** (srv. Zpráva UNESCO 1997, s. 53-54).

Osobnostní a sociální výchova a výchova mravní/etická

**„ Dobro ve slovech vytváří důvěru, dobro v
myšlenkách vytváří hloubku, dobro v dávání
vytváří lásku.“ Lao – C (6. stol. př. n. l.)**

Sociální rozvoj není možný bez ...

rozvoje osobnostních kvalit, tzn.:

porozumění sobě samému a druhým,

zvládnutí vlastního chování,

pozitivní (nezraňující) postoj k sobě samému a k druhým,

přijetí různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů,

mramní rozměr různých způsobů lidského chování.

Osobnostní rozvoj

1. Schopnost **poznávání** – cvičení **smyslového vnímání, pozornosti a soustředění**; dovedností **zapamatování, řešení problémů**; dovednosti **pro učení a studium**.
2. **Sebepoznání a sebepojetí** – **já** jako zdroj informací o sobě; **druzí** jako zdroj informací o mně; moje tělo, moje psychika (temperament, postoje, hodnoty); **co o sobě vím a co ne; jak se promítá mé já v mém chování**; můj vztah ke mně samé/mu; moje učení; **moje vztahy k druhým lidem**; zdravé a vyrovnané sebepojetí.
3. **Seberegulace a sebeorganizace** – sebekontrola, sebeovládání – regulace jednání i prožívání, vůle; **organizace vlastního času, plánování učení a studia**; stanovování osobních cílů a kroků k jejich dosažení.
- 4. **Psychohygiena** - naladění mysli a dobrý vztah k sobě samému, dobrá organizace času; zvládání stresových situací, hledání pomoci při potížích. 5. **Kreativita** – pružnost, originalita.

Morální rozvoj

- Analýzy vlastních i cizích postojů a hodnot a jejich projevů v chování lidí;
- vytváření povědomí o kvalitách typu **odpovědnost, spolehlivost, spravedlivost, respektování** atd.;
- pomáhající a **prosociální chování** (člověk neočekává protislužbu);
- dovednosti **rozhodování** v eticky problematických situacích všedního dne.

Oblast mezilidských vztahů

- Společenství (komunita) ve třídě
- dostatek příležitostí komunikovat poznávat se spolupracovat
- zažívat společné oslavy, úspěchy
- řešit společné problémy

Základem jsou pravidla a jejich důsledné uplatňování

Tvorba pravidel třídy společně (lze stvrdit podpisy učitelů i žáků).

- Formulace pravidel jazykem žáků, s žáky dostatečně probrat, jak „vypadá“ jeho dodržování i nedodržování.
- ve dvojici mohou trénovat, jak vypadá „naslouchání“ druhému a zažít si, jak vypadá nenaslouchání;
- rozhovor nad zkušenostmi žáků a vypsání si konkrétních podob aktivního naslouchání a porušení tohoto pravidla.

Průběžná práce s pravidly, diskuse o tom, jak se je daří plnit apod.

- Prodiskutovat tresty po nedodržování pravidel, důsledně uplatňovat.
- Třídní rituály zaměřené na pocit důležitosti všech jejich členů

Budování třídního společenství i rozvoj identity každého jedince:

- podpora a rozvíjení vnímání hodnoty sebe sama a druhých,
- důstojné jednání s každým žákem a vysoké nároky na jeho chování.

Problémoví žáci - často pocit nízké hodnoty pro ostatní.

- Chováním provokují reakce u učitelů i svých vrstevníků
- Pocit nedostatečnosti a nízké hodnoty je posilován.
- Málokdy se „poučí“, utvrdí se ve svém „nedobré“ chování.

Jakým způsobem přispíváme k budování společenství?

Zařadit určité rituály (přání každému k svátku či narozeninám, říci něco o sobě, přání či dárek „šitý na míru“).

Účast na sportovním utkání, koncertech či výstavách svých žáků a ocenění jejich činností a úspěchů.

Pomoc nemocnému spolužákovi, dopis nepřítomné spolužačce, překvapení pro úspěšného žáka.

Pořizování záznamů o těchto činnostech.

Pomáhání si

- Třídní společenství - na principu vzájemné závislosti jeho členů a pomáhání si (např. doučování).
- Pomoc lidem i mimo třídu.
- Pocit radosti z „dobré věci“ - problémovým žákům pomáhá vybudovat úctu ostatních a vědomí vlastní hodnoty.
- Učitelé jako vzor chování – být vstřícní a nápomocní svým žákům i jiným lidem.
- Význam spolupráce pro předcházení rušivého chování.

Prosociální chování

- takové sociální chování, které vede k pomoci druhému člověku či lidem bez neočekávané odměny.

Formy:

- **darování:** peněz, věci
- **sympatie a porozumění:** radost z úspěchu druhého, porozumění při tíživé situaci druhého
- **pomoc pro dosažení cíle:** rozdělit se s druhým o něco, eliminovat násilníka
- **nabídka spolupráce:** těm, kteří to potřebují, kteří něco nemohou nebo nedokáží bez pomoci druhého
- **podpora:** psychická, finanční

Použité zdroje a literatura

- Valenta, J. Osobnostní a sociální výchova. In PASTOROVÁ, M. (ed.) a kol. Doporučené očekávané výstupy. Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách. Praha: VUP, 2011, s. 9-22. Dostupné na: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/07/DOV-ZV1.pdf>
- Valenta, J. (2013). Didaktika osobnostní a sociální výchovy. Praha: Grada Publishing.
- Valenta, J. (2006). Osobnostní a sociální výchova a její cesty k žákovi. Kladno: AISIS.
- [https://www.ptac.cz/localImages/Citanka_OSV%20\(2\).pdf](https://www.ptac.cz/localImages/Citanka_OSV%20(2).pdf)
- <https://www.strucne-zdrave.cz/pomoc-sobe-i-druhym/>

Úkol k zamyšlení: Pedagogika jako snění o ideálech (M. Strouhal)

Dostupné na:

<https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/18097/TEORIE-VYCHOVY-PEDAGOGIKA-JAKO-SNENI-O-IDEALECH.html/>)

- „...lidskost **není materiál k opracování**, ani potenciál k rozvíjení či zdroj k využití, **nýbrž hodnota**, k níž lze směřovat jen cestami mnohými a nepřímými, sledováním toho, co původně není člověku vlastní, ale co se může a má stát jeho pravou vlastí: sledováním ideálu.
- „**Teorie výchovy** je nepochybně jednou ze základních disciplín pedagogické vědy, avšak svým původem je **zanořena** do oblasti, v níž věda umlká, – **do oblasti nevyslovitelného...**“

Strouhal, M. (2013). Teorie výchovy: k vybraným problémům a perspektivám jedné pedagogické disciplíny. Praha: Grada.

Střelec, S. (Ed.). (2004). Studie z teorie a metodiky výchovy I. Brno: MU. (s. 136–146)

Střelec, S. (Ed.). (2006). Studie z teorie a metodiky výchovy II. Brno: MU. (s. 109–123)

Svobodová, J. (2007). Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí. Brno: MSD.

- <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/18097/TEORIE-VYCHOVY-PEDAGOGIKA-JAKO-SNENI-O-IDEALECH.html/>

Environmentální výchova

- směřuje jednoznačně k **překonání primitivně egocentrických, sebestředných názorů a preferencí hodnot,**
- *podílí se na nové duchovní integraci člověka, jehož vřazuje do celku přírody a kultury,*
- usiluje o zastavení a zvrácení dosavadního způsobu poškozování přírody.

Nové **kulturní obsahové principy:** *hodnotová priorita přírody pro lidský život, závislost člověka na přírodě a požadavek ekologizace duchovní a materiální kultury.*

Jaká je situace ve školách?

- Jak učíme o světě přírody x a kultury?
- Co naši práci limituje?
- Co nám může pomoci ke zlepšení?

Vzdělávací systém přispívá k prohlubování dnešní globální ekologické krize

Vzdělání jako formativní faktor lidské **osobnosti** i
utváření **kulturního systému**.

Vzdělávání:

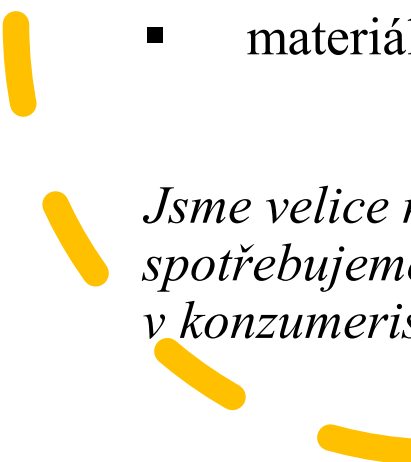
- prezentuje kulturu nekriticky;
- příroda není **prioritou**; přednost má **člověk** s jeho přáními, touhami a cíli;
- příroda jako „*objekt, materiál, zdroj*“;
- **důsledky civilizace** marginalizovány nebo přehlíženy;
- nedostatečně tematizován protiklad (konflikt anebo vztah) **kultury a přírody** (Višňovský, 2009, s. 46).

Překonávání **manipulativního nahlížení** na přírodu i lidskou společnost, tzn., že:

- „**ovládání** přírody je člověku právoplatně předurčeno;
- neomezená "vláda nad přírodou" je dobrá;
- **neomezený** růst ekonomiky, bezohledná exploatace v zájmu krátkozrace pojatého prospěchu jsou přirozené;
- materiální pokrok je naším právem...“

Jsme velice mocní a máme tendenci obejít bezpečnostní mechanismy přírody“; „hodně toho spotřebujeme“, jsme nároční a hledáme „životní naplnění v hmotném hromadění, v konzumerismu“ (Kohák 1993, s. 105)

Shrnutí aneb jak přispět k „síle učitelova přesvědčení, jeho živého příkladu a každodenního chování“.

Prezentace svět a jako celku (nic nežije izolovaně, život je vždy „vztahování k ostatním“ v procesu vzájemné závislosti).

- Uvědomění si hodnoty přirozeného systému „o sobě“; konfliktu přírody a kultury, vč. nezamlčování destruktivní role kultury vůči Zemi a cest řešení.
- Možnosti k přemýšlení o zásadních otázkách existence, o odcizení, odpovědnosti, o mezích využívání přírody.
- Dostatek prostoru k reflexi, k pojmenování jevů či dějů, které prožívají, podpora jejich vnitřní aktivity, stálého hledání a proměny – aby se žádoucí hodnoty staly součástí vnitřního světa učitelů.
- EV je „více o tom, jak se chovat a jak žít, než o faktografii“.

VÝBĚR LITERATURY

BINKA, B. 2008. *Environmentální etika*. Brno : MU, 2008. ISBN 978-80-210-4594-1.

HORKÁ, H. *Teorie a metodika ekologické výchovy*. Brno : Paido, 1996.

HORKÁ, H. 2005. *Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století*. Brno: MSD, 2005. ISBN 80-210-3750-4.

HORKÁ, H. *Výchova pro 21. století. Globální výchova v podmínkách české školy*. 2. rozšířené a doplněné vydání. Brno : Paido, 2000.

KELLER, J.; GÁL, F.; FRIČ, J. *Hodnoty pro budoucnost*. Praha : G plus G, 1996.

KOHÁK, E. *Zelená svatozář*. Praha : SLON, 1998, 2000.

KUČEROVÁ, S. 1996. *Člověk – hodnoty – výchova*. Prešov : Manacon, 1996. ISBN 80-85668-34-3.

LIBROVÁ, H. *Pestří a zelení*. Brno : Veronica a Hnutí Duha, 1994.

KRAJHANZL, J. Ekopsychologie a environmentální chování. In Dlouhá, J. (ed.) *Vědění a participace*. Praha : Karolinum, 2009, s. 132-142. ISBN 978-80-246-1656-8.

ŠMAJS, J. *Potřebujeme filosofii přežití? Úvahy o filosofii, kultuře, poznání, vzděláním řeči a popularizaci vědy*. Brno : Doplněk, 2008. ISBN 978-80-7239-221-6.

WINTER, D. D. N.; KOGER, S. M. *Psychologie environmentálních problémů*. Praha : Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-593-6

„Co to k čertu s tou Zemí děláme?“ (Winter, Koger 2009)

Na „našem kousku
planety“,
na učitelských fakultách,
připravujeme učitele
a vychováváme pro práci
s dětmi i dospělými.

*Děkuji vám všem.
horka@ped.muni.cz*

